

„Maradjatok távol ...”

Török László

(Forrás: Anthony de Mello: Szárnyalás – elmélkedések, rövid történetek – alapján Korda Kiadó, Kecskemét, 1997.)

Csoport: Felső tagozatosok, illetve középiskolások.

Körülmények:

- **tér:** osztályterem, négy kiscsoport külön tevékenységére elegendő térrel
- **idő:** két tanóra
- **eszközök:** magnó, papír és íróeszközök, rongyos ruhadarab

Tanulási terület:

- Erkölcsi problémát – előítéletesség – érintő rövid történetek.
- Nyaralással kapcsolatos nézetek, vágyak.
- Írásbeli és szóbeli kifejezőképesség fejlesztése.
- Drámai munkaformák tanulása.

Téma: Egy tengerparton nyaraló család furcsa viszonyba keveredik egy különös öregasszonnyal.

Fókusz: Miért alakulnak ki, és miért változnak meg előítéleteink?

Szerepek: A család tagjai; az öregas?szony és hozzátartozói

Az óra menete

1. A történet felolvasása az „...építettek” végszóiig

Az óra sikerének egyik előfeltétele, hogy a résztvevők nem ismerik az eredeti történetet, ellenkező esetben nem tudnának elszakadni az olvasás alapján megismert fordulatoktól, számukra már nem léteznének az epikumból a drámaórába bevihető feszültségek.

2. Térmeghatározás; egészscsoportos improvizáció; hangaláfestés; állókép; gondolatkövetés

A rendelkezésünkre álló teret három részre osztva kijelöljük az „apa”, az „anya”, illetve a „gyerekek” harmadát. Strandoláshoz, tengerparti pihenéshez illő zenét („Pancsoló kislány” stb.) játszunk be, mialatt a csoport tagjai váltogathatják a tereket, s a különböző családtagok szerepeit játszva élik meg némajátékkal a tengerparti nyár pillanatait.

Amíg a zene szól, akár mindegyik „harmadot” kipróbálhatják.

Jelezzük, hogy amikor a zene halkulni kezd, döntsenek valamelyik szerep mellett, zene-stop után pedig csináljanak állóképet. Egy-egy teret kiválasztva, gondolatkövetéssel megvizsgáljuk, hogy milyen tapasztalatai, vágyai, elvárásai vannak az „apának”, az „anyának”, illetve a „gyerekeknek” a tengerparti nyaralást illetően.

Ne kommentáljunk semmit! Esetleges kérdéseinkkel tegyük érzékletesebbé, pontosabbá az elhangzottakat, s ha adódik, hagyjuk áradni bőven a humort, a későbbi – remélhetően drámai – fordulatból eredő kontraszthoz csak jól jöhet... Ezt egyben a következő, 3. pontra is értem!

3. Levelek, naplók, újságok, üzenetek; állókép és képaláírás; revü és montázs

Helyszínünk tehát a tengerpart. Élmények, kalandok, különlegességek színtere. Ezt a lehetséges tobzódást nézzük meg négy különböző nézőpontból, négy kiscsoportban.

- „A” csoport: Írják meg a tengerparti hotel szabadidő-szervezőjének programajánlatát, amelyben kitérnek az extrém dolgokra is.
- „B” csoport: Fogalmazzák meg egy radikális „zöld” kiáltványát a tengerparti kultúráról, avagy kulturálatlanságról. (Ember és környezet viszonya, felelősségünk stb.)

- „C” csoport: Egy író is tartózkodik a tengerparton. Egy ehhez hasonló helyszínen játszódó krimijéhez gyűjt anyagot. Cédulákra jegyez fel minden érdekességet alakokról, helyzetekről, jelenségekről.

A csoport azon is gondolkodjon, hogy melyik „cédula” tartalma jeleníthető meg némajátékkal! – vö.: montázs!

- „D” csoport: Egy életmód-magazin tengerparti nyaralásra csábító fotói – állóképek – rövid szlogenekkel, képaláírásokkal.

A kiscsoportos egyeztetések után megállítást, kommentár nélkül végighallgatjuk, illetve -nézzük a beszámolókat, bemutatókat, majd elkezdünk egyszerre játszani – a tengerpart szimultán élményáradatát érzékeltetve – egy hallható és egy látható csoportot. Pl.: a szabadidő-szervező ajánlatát halljuk valami vad kalandról, és a maláj masszázst igénybe vevőket látjuk a magazin fotóin, vagy a „zöld” kirohanását halljuk a napozókrémek használata ellen, miközben a magazin reklámfotóit látjuk a valahányfaktoros napvédő csodaszerekről stb. Megerősítéseket, kontrasztokat, groteszk társításokat, beszédes „együttállásokat” várunk ettől a formától.

E kiscsoportos munkákkal nemcsak az a célunk, hogy az óra résztvevői, stílusosan szólva „lubickolhassanak” a különböző drámai módokban, hanem az is, hogy szinte parttalan, monumentális tablóját – most nem a szó drámai, inkább képzőművészeti, filmes értelmében – adjuk egy helyzetnek, egy létezőnek, ahol lebeg a „mi minden történhet” érzése, s ahol egy új figura megjelenésével „zoomolásszerűen” létrejön majd egy képkivágás, és a család – öregasszony viszony drámaiságának kibontása kerül a fókuszba.

4. A történet továbbolvasása a „...maradjanak távol az öregasszonytól” végszóig

5. Szöveges improvizáció; jelmezöltés; megfordítás-modell

- A) „...miközben a szatyrába pakolta a földről fölszedett dolgokat. „Nem tudjuk – még(!) nem tudjuk –, hogy mik ezek a dolgok. Körbe ülünk, és az ismert „Tárgyak beszéde” gyakorlathoz hasonlóan megszólalnak általunk a lehetséges tárgyak, beszélnek magukról, arról, hogyan kerültek a tengerparti homokba.

Érdekes figyelni, ráhibázik-e valaki a „valóságra” (ld. a történet végét!). A későbbi visszautalás feszültségét az adhatja, hogy a mostani mini történetek a tárgyakról milyen messze járnak az igazi történettől, vagy, hogy éppen súrolják annak drámaiságát.

- B) „A szülők magukhoz szólították a gyerekeket” – „Valamit mormolt magában...”

Kiteszünk középre egy rongyos ruhát, ez jelzi az öregasszonyt. Ha a csoport ezt körülállja, a családot személyesíti meg, a család nézőpontjából mond ki mindent, amit abban a pillanatban az öregasszonyról gondol. Majd adott jelre – egy jól hallható tapsra – letérdel, leguggol a ruha köré, *(fontosnak tartom a szintkülönbség jelzését)* arccal kifelé, tkp. az iménti családdal szemben, és az öregasszony szerepében mond ki mindent, amit ő mormolhat. E két nézőpont váltogatásával megy egy darabig a foglalkozás.

6. A történet továbbolvasása a „...válasz nélkül maradt.” végszóig

7. Állókép; gesztuselemzés; gondolatkövetés

A zsvajgó tengerparton kimetsződött egy kép, a válasz nélkül maradt mosolyé. Szinte kínálja, kívánja a drámai szemléletmód egyik legmeghatározóbb elemét: lassítsunk, álljunk meg.

A csoport a már ismert három teret tölti ki ismét („apa”, „anya”, „gyerekek” harmada), attól függően, kinek melyik nézőpontot van kedve kipróbálni.

Bírjuk rá a csoporttagokat, hogy dolgozzanak mindegyik nézőpont szerint – közös tanulásunk végett!

Az öregasszonyt jelző ruhadarabot egy központi helyre téve azt kérjük, az egyik csoport tagjai hozzanak létre lassított mozgással állóképeket az első reakciókról, amelyek az öregasszony mosolya pillanatában születtek, s amelyeket a másik két csoport értelmez, elemez a testtartás, az arcjáték, a térköz-szabályozás stb. révén. Értelemszerűen a másik két nézőponttal is megtörténik ugyanez.

Miután mindhárom csoportot végigelemeztük, újra kérjük az előbbi pózokat, de most már az illető ki is mondja – feltételezéseink tesztjeként, illetve a pillanat további mélyítéseként –, hogy mire gondol, vagy éppen mit mond akkor.

8. A történet végigolvasása

9. Idő előtte-modell; „az élet egy napja”; egész csoportos szerepjáték; revü

Talán megelőlegezhető a drámában is az a katarzis, ami az olvasóban létrejött, amikor a rövid történet végére ért. Az első olvasatkor ösztönösen adódó kérdéssel – mi vitte rá az öregasszonyt erre a, szinte mániákusnak mondható, szokására – folytatjuk tovább az írott szövegen túli drámát.

Kiscsoportos szöveges, néma, vagy csak néhány szóval felépített jelenetet kérünk, ami az öregasszony múltjának egy olyan eseményét ábrázolja, amely – a csoport véleménye szerint – megmagyarázza e furcsa viselkedést.

Egy csoport több variációt is bemutathat. Aki az öregasszonyt játssza, egy tengerparti állóképből indítson, vállán az asszony ruhájával, s a jelenet végén álljon is vissza ebbe a képbe. A nézők számára egyértelműbb, követhetőbb a jelenet, a keretes szerkezet az idősíki váltások érzékeltetésével pedig ad egy kompozíciós ritmust a játéknak, a „revünek”.

A négy bemutató után megbeszéljük a látottak közös, illetve eltérő vonásait, tanulságait.

Például: valószínűsíthető, hogy minden csoport valamilyen tragédiára, egy hiányérzet megszületésére vezet vissza a történetet, de innentől kezdve széles a skála...

10. „Az igazság pillanata”; az idő utána-modell

Eltelt egy év. A család újra odamegy nyaralni, azóta sokat beszélgettek az öregasszonyról, keresték viselkedésének magyarázatát (vö.: 9. pont jelenetei!). Szinte várják, ott lesz-e újra ő is. Ott van. Hogyan nézne ki a leg-hitelesebben a családtagok és az öregasszony újbóli találkozása? Páros improvizációkban találkozzon a családtag és az asszony! Kristályosítsuk a hitelességig a jeleneteket!

11. Drámán kívüli értékelés, beszélgetés az óra tanulságairól, analógiáiról (vö.: rokonság-modell!)

Végül még egy megjegyzés: ebben az órában markánsan elkülöníthető tanári szerepbe lépés nincs, de – úgy gondolom – ez amúgy sem elengedhetetlen feltétele egy drámafoglalkozásnak. Számos olyan pontja van viszont a történetnek – pl. a nyaraló család vágyai, gondolatai, a tárgyak beszéde stb. – amikor a tanár egy-egy villanás erejéig mintát adhat, bátorító, irányadó példát mutathat, hogy milyen nyelvi megformálásra, szerepjátékra gondolt.

Melléklet

Az óra alapjául szolgáló történet szövege

(A tördelést az óra menetéhez, szerkezetéhez igazítottam.)

„Egy öttagú család pihent a parton. A gyerekek az óceánban fürödtek, és homokvárat építettek...

...amikor a távolban feltűnt egy töpörödött öregasszony. Szürke haját fújta a szél, ruhája pedig koszos és rongyos volt. Valamit mormolt magában, miközben a szatyrába pakolta a földről felszedett dolgokat. A szülők magukhoz szólították a gyerekeket, és azt mondták nekik, hogy maradjanak távol az öregasszonytól. (...)

...Amint le-lehajolgatva és szedegetve elhaladt előttük, rámosolygott a családra. De az üdvözlése válasz nélkül maradt. (...)

...hetekkel később tudta csak meg a család, hogy a töpörödött öregasszony azt tűzte élete céljául, hogy felszedje az üvegdarabokat a homokból, nehogy a gyerekek megvágják a lábukat.”

Fehér vagy fekete?

Bartekné Molnár Erika

A történetről röviden

A történet apropóját az egyik kereskedelmi televízió népszerű szolgáltató műsora szolgáltatta. Jakab Erika vidéki középiskolai tanárnő rendkívül kiszolgáltatott helyzetbe került egy erotikus magazinban megjelent aktfotó miatt, amelynek fotóalánya kísértetiesen hasonlított a gimnáziumi tanárnőhöz, ráadásul a képaláírás is megerősítette a feltételezést: a képen a tanárnő van („J. Erika”). A gimnáziumi tanárt állásából elbocsátották, a környezete megrágalmazta, munkahelyi közössége kiközösítette.